

РАЗНОЛИКА ЗАСТУПЉЕНОСТ СРПСКИХ ТРАДИЦИОНАЛНИХ ПЛЕСОВА У ДЕЛАТНОСТИМА КУД-А „БАНАТ“ ИЗ МАЂАРСКЕ¹

MULTIFORM PRESENCE OF THE SERBIAN TRADITIONAL DANCES IN THE AGENCY OF THE FOLK DANCE ENSEMBLE “BÁNÁT” IN HUNGARY¹

Катарина НИКОЛИЋ • Katarina NIKOLIĆ

Музиколошки институт Српске академије наука и уметности,
Београд, Србија
Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences and Arts,
Belgrade, Serbia
nikolic.katarina.995@gmail.com

САЖЕТАК

КУД „Банат“ је основан 1948. године у селу Деска у Југоисточној Мађарској као један од начина оснаживања идентитета српске мањинске заједнице. Током динамичних процеса друштвено-културно-политичких оквира са којима се сусретала српска дешчанска заједница, КУД „Банат“ је мењао своје извођачке стратегије српског традиционалног плесног наслеђа. Данашња делатност „Баната“ се ишчитава на следећа три начина: 1. Сценско извођаштво традиционалних плесова; 2. вођење српских плесачница, и 3. присуство на друштвеним догађајима српске заједнице које укључују плес (нпр. балови, свадбе). Овај рад најпре има за циљ да прикаже

ABSTRACT

The Folk Dance Group “Bánát” was established in the village Deszk in South-eastern Hungary in 1948 as a way of preserving and empowering the identity of the Serbian minority. Due to the dynamic processes of socio-political and cultural surroundings, “Bánát” experienced various shifts in performative strategies of the Serbian traditional dance heritage. The current agency of “Bánát” includes various ways of presenting and performing Serbian traditional dances, such as 1) the stage performance of traditional dances, 2) the leadership of the Serbian tánc ház (lit: dance houses), and 3) attendance and performance at the social dance events (the Balls,

¹ Овај рад представља резултат пројекта „Српско културно наслеђе у Мађарској – истраживање, очување и презентација“, финансирано од стране Министарства спољних послова Републике Србије и Канцеларије за дијаспору Срба у региону. • The paper is realised within the project “The Serbian Cultural Heritage in Hungary – the research, safeguarding and presentation” supported by the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Serbia and Cooperation with the Diaspora and Serbs in the region.

вишеструке активности КУД-а „Банат“ на основу емпиријског знања које је документовано етнографијом и нетнографијом од 2019. године. Такође, рад тежи да одгонетне на који начин се ови различити контексти заступљености и извођења српских традиционалних плесова користе као медијуми реализација различитих стратегија и циљева „Баната“.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

српски традиционални плесови, презентациони и партиципаторни плесови, паралелне традиције, КУД „Банат“, Мађарска;

УВОД

Село Деска се налази у Југоисточној Мађарској надомак српске границе. Познато је по српској заједници која је некада чинила већину овог насеља, док данас има статус мањине.² Наиме, након Првог светског рата и Тријанонског споразума, насеље Деска се нашло на мађарској страни границе иако је српско становништво очекивало да ће припасти Краљевини Југославији (Фелфелди, 2003: 25). Оваква подела граница произвела је масовну емиграцију српских породица (око 200) које су напустиле своје насеље током 1920их година. Од тог периода, српска заједница добија статус мањине, штавише данас броји око стотину припадника који се изјашњавају као Срби (Фелфелди, 2003: 27; Somodi, 2013: 8; Bene, 2020: 5). У светлу емиграција и мањинског статуса је настао и КУД „Банат“ 1948.

weddings). The paper aims to briefly present those multiform activities based on the empirical knowledge acquired by conducting the (net)ethnographic research since 2019. Lastly, the paper aims to disclose how those various contexts of the presence of the Serbian traditional dances have been used as mediums of Bánát's different strategies and objectives.

KEY WORDS

Serbian traditional dance; presentational and participatory dancing; parallel traditions; The Folk Dance Group “Bánát”; Hungary;

INTRODUCTION

The village Deszk is located in South-eastern Hungary, and it has been famous as a place where a big Serbian community has lived.² Although the Serbs had the status of a majority in this village, the period after the First World War and the Treaty of Trianon located the village Deszk on the Hungarian side of the border in 1920, causing the mass emigration of Serbs (Фелфелди, 2003: 25). The expectation of locating the Deszk within the newly formed the Kingdom of Yugoslavia forced around 200 Serbian families to leave their village. Since then, the Serbian community in the village of Deszk has become a minority. Moreover, today there are only about 100 residents among the Hungarian majority (Фелфелди, 2003: 27; Somodi, 2013: 8; Bene, 2020: 5). In that light, the Folk Dance Ensemble Bánát was established in

² Деска је насеље карактеристично по српској заједници за коју важе претпоставке да је населила ово село у 16. веку током турске окупације • The village Deszk is known for the Serbian community, which first inhabited that area in the 16th century during the Turkish occupation (Somodi, 2013: 8; Bene, 2020: 4).

године, као начин одрживости српског идентитета са једне стране, али и потребе младих људи да плешу и музицирају у оквиру већ постојеће позоришне трупе (Bene, 2020: 9).³

Првобитна извођачка стратегија која је присутна од оснивања КУД-а „Банат” и која се задржала до данас јесте сценско извођење традиционалних плесова или кореографија традиционалног плеса (даље у тексту КТП). Избори и облици кореографија српског традиционалног плеса које је КУД „Банат” изводио су се смењивали у односу на динамичне процесе друштвено-политичко-културних околности. Данас је могуће уочити два типа заступљености српског традиционалног плеса у њиховим делатностима. Први тип се, као што је већ речено, односи на КТП као уобичајену делатност оваквих удружења и институција, док се други тип односи на присуство српских традиционалних плесова у оквиру друштвених догађаја попут Српских балова и плесачница (*táncház*, мађ).⁴ Иако је први тип видљивији, други тип заступљености српских традиционалних плесова и присуство чланова „Банат” - а

1948 as a result of keeping the Serbian identity, and, on the other side, as a necessity of young people for dance and music next to the already existing theatre group (Bene, 2020: 9).³

From 1948 to today, the principal and continuous performing domain of the “Bánát” has been the stage presentation of the traditional dances. The choices and forms of choreographies of the Serbian traditional dance heritage, however, have changed due to the dynamic processes of socio-political and cultural surroundings. Nowadays, it is possible to observe the two types of “Bánát” performances. One is the stage-choreographed presentations of traditional dances, while the other is situated in the social dance events such as the Ball and *táncház*.⁴ The first stage performance was something as expected as the usual representation of this type of institution. On the other side, there is the participation of “Bánát” members in social events not less relevant to examine due to its not joint appearances. Thus, acknowledging two dimensions of dancing raised the

³ Плесна група која је тада настала није носила ово име већ је постојала у неформалном облику до 1960-их година. Од 1962. до 1973. није активно радила услед имиграција ка градовима (Сегедин, Будимпешта). Коначно, плесна група је званично формирана под данашњим називом 1973. године као удружење плесача (*Néptáncgyűttes*, мађ.) • The dancing group formed at that time had a vague name, whereas it subsisted in this non-institutionally organised form at the beginning of the 1960s. Due to immigration to the cities (Szeged, Budapest), there was a break from 1962 until the late 1970s. Finally, the group was officially founded with the current name Bánát in 1973 with the status of a group of dancers (*Néptáncgyűttes*, Hun.)(Bene, 2020: 11).

⁴ *Táncház* или плесачница, како их називају становници са српског говорног подручја у Мађарској, је постао метод преношења знања плесног наслеђа у Мађарској 1970-их година. Оно представља један од модела Мађарског покрета ревитализације културног наслеђа и налази се на Репрезентативној листи УНЕСКО од 2011. године • *Táncház* has become a method for the transmission of intangible cultural heritage in Hungary since the last decades of the 20th century. It represents one of the models in the Hungarian revival movement and it is an element of the UNSECO Representative list since 2011. (Unesco.org, n.d.).

у оквиру друштвених догађаја такође представља важан сегмент сагледавања онога што ова институција данас ради. Штавише, постојање ове две димензије извођења српских традиционалних плесова води ка одгонетању на који начин се ови типови извођаштва спроводе и користе као алатке за постизање циљева КУД-а „Банат”.

Рад је заснован на материјалу документованом вођењем етнографије и нетнографије од 2019. године. Истраживања су укључивала различите методологије попут методологије посматрања са учествовањем, полу-структурисаног интервјуа, неформалног разговора, онлајн упитника и видео снимања. Стога, ослањајући се превасходно на емпиријска сазнања, рад тежи најпре да прикаже разнолику заступљеност и извођаштво српског традиционалног плеса у данашњем деловању КУД-а „Банат”. Такође, рад тежи да интерпретира на који начин се вишеструки начини заступљености српских традиционалних плесова користе као медијуми и стратегије зарад реализације различитих циљева ове институције.

КУД „БАНАТ” – ИНСТИТУЦИОНАЛНО МИШЉЕЊЕ И ЦИЉЕВИ

КУД „Банат” данас има статус невладине организације (НВО) и истовремено је део кровне институције под називом „Српски културни, едукативни и духовни центар Свети Сава”.⁵ КУД „Банат”, као и његова кровна институција, према

curiosity of how those two contexts of dancing have been performed and used as mediums of “Bánát”’s objectives.

The paper is based on documented material acquired by conducting ethnographic and netnographic research since 2019. The research has included several methodologies, such as participant observation, semi-structured interviews, informal interviews, online questionnaires and video recordings. Grounded in empirical knowledge, the paper aims to present the multiform activities within Bánát’s agency nowadays. Also, the paper aims to disclose how those various contexts of the presence of the Serbian traditional dances have been used as mediums of Bánát’s different strategies and objectives.

KUD “BANAT – INSTITUTIONAL THINKING AND OBJECTIVES

Folk Dance Ensemble “Bánát” has the status of a Non-Governmental Organisation (NGO) and it is also a segment of the umbrella institution called “The Serbian Cultural, Educational and Religious Center Saint Sava”.⁵ It is, according to the

⁵ Ову кровну институцију чине: Српска основна школа, Српско забавиште, Православна црква, Музеј народне ношње и рукотворина, КУД „Банат” – плесна група и оркестар. • This institution includes the Serbian primary school, kindergarten, Orthodox Church, museum of traditional costumes and handcrafts, and Bánát with the dancing group and music orchestra.

наративу директора обеју институција представља језгро културног, политичког, едукативног, друштвеног и духовног деловања Срба из Деске (Interview, Anonymous1, 2020). Наиме, обе институције делују са истим циљем – очување и одрживост српског културног наслеђа. Овај приступ представљен је и на званичном сајту КУД-а „Банат” са следећим сведочењем „Наш најбитнији задатак је да негујемо и преносимо будућим генерацијама српску културу, народну традицију, традиционалну музику, традиционални плес, и матерњи језик.”⁶

Заједничка карактеристика целокупног центра „Свети Сава” и КУД-а „Банат” јесте и правило чланства ових институција. Наиме, политика учесника заговора отворени приступ за све оне које су заинтересовани за српско културно наслеђе, као и оне који желе да буду део заједнице која у оквиру институције постоји. Није важна етничка припадност, старост, или пак таленат за музику и плес, већ жеља за бављењем српским културним наслеђем и својеврсним дељењем вредности које КУД „Банат” тежи да негује. Директор ових институција је током интервјуа навео да они не крију своје првобитне циљеве, а то јесте очување српског наслеђа, али такође су истовремено свесни да треба да пропагирају српску културу и привуку што више симпатизера ако желе да опстану. *Остварили смо циљ да свака секција и друштво и црквена заједница раде за један заједнички циљ. Сви имамо своје различите активности и делатности, али и само један циљ да своју културу пропагирамо на најбољу*

director of both institutions, the heart of all cultural, political, educational, social and religious agencies of Serbs from Deszk (Interview, Anonymous1, 2020). Integral institution and the Folk Dance Ensemble “Bánát” as its section, cooperate with the common objective of safeguarding and sustaining local Serbian cultural heritage. The official website of the Bánát highlights this statement, saying, “Our most important task is to nurture and pass on Serbian culture, folk traditions, folk music, folk dance and the mother tongue to future generations.”⁶

The integral Centre ‘Saint Sava’ and Bánát, too, have the same politics regarding membership at the current time. Their doors are open for anyone interested in Serbian heritage and the feeling of a big family. It is not important whether the people are Serbs or Hungarians, how old or talented they are, but they should be willing to share the aim and values the institutions tend to achieve. As the director of the Bánát said in the interview, they do not hide the aim of safeguarding the Serbian heritage; however, they also all want to propagate Serbian culture by attracting as many sympathisers as possible in order to exist.

We achieved the goal that each section and the society and the church community work for one common aim. We all have our different activities and agencies, but also only one goal to propagate our culture in the best way. Because we realised that we can no

⁶ Превод ауторке са енглеског језика. Видети на: • See more: <https://www.banat.hu/egyesulet/bemutatkozas>.

начин. Зато што смо схватили да више не можемо сами да опстанемо. Толико нас је мало да то не би било могуће. Дакле, што имамо више симпатизера и што више укључујемо шире масе, и јавност и друштво, тако повећавамо наше шансе да преживимо што дуже. Отворени смо за све и много смо радили на томе. Чак сам и добио много критика због тога. Ипак, од 1990их сам радио доста по овим принципима, да будемо отворени према јавности, према већини друштва, јер сам схватио да немамо друге опције. Наравно, онима који су одрасли у уском кругу и заједници, то им је можда било необично, и више су се држали претходних принципа. Ипак, остварили смо циљ да имамо много симпатизера онога што радимо.

(Interview, Anonymous1, 2020)

Дакле, на основу претходно тумачених ставова КУД-а „Банат”, може се закључити да постоје две паралелна циља. Са једне стране, КУД „Банат” тежи да ствара, промовише и презентује српско културно наслеђе с циљем одрживости српског етничког идентитета. Са друге стране, ова институција истовремено тежи да буде инклузивна и укључи што више људи да би најпре остварила своје провобитне циљеве, али и да створи заједницу у оквиру које ће чланови делити заинтересованост и љубав ка српском наслеђу. Ово потврђује још један исказ на званичном сајту КУД-а „Банат”:

После свега, српска култура се негује заједничким снагама Срба и њених Мађарских симпатизера. Штавише, ово се не може ни замислити другачије зато што они заједно живе, раде и организују различите програме у истом локалитету. Они плешу, певају и забављају се, али што је најважније, поштују међусобно своје културе.⁷

longer maintain by ourselves [Serbs]. There are so few of us [Serbs] that it is impossible. So, the more sympathisers we have, the more we involve the broader masses, both the public and society, thus increasing our chances of surviving as long as possible. We are open to everyone, and we have worked a lot to do that. I even got much criticism for it. However, I have worked a lot since the 1990s, according to these principles, to be open to the public, to the majority of society, because I realised that we have no other options. Of course, for those who grew up in a small circle and the community, it may have been unusual for them, and they adhered more to the previous principles. However, we achieved our aim to have many sympathisers of our work.

[Translated by the author from the Serbian language]

(Interview, Anonymous1, 2020)

Thus, it may be observed that the Integral Center “Saint Sava” and Bánát have two parallel ideologies. On the one hand, they tend to create, promote and present the Serbian cultural heritage by achieving specific ethnic identification. On the other hand, they want to include as many people as possible to achieve the first aim, such as to create a community where the members will share the same adoration of the Serbian culture and sense of community. At the Bánát 's official website, it is also possible to find the statement of the second aim:

After all, Serbian culture is nurtured jointly by Serbs and their Hungarian sympathisers. It cannot be imagined otherwise, because they live, work and organise joint programs together. They dance, sing and have fun, and, perhaps most importantly, they respect each other's culture.⁷

⁷ Превод ауторке са енглеског језика. Видети на: • See more:

<https://www.banat.hu/egyesulet/tortenete>.

Ове две паралелне идеологије, очување и одрживост културног наслеђа и кохезивна заједница из перспективе учесника, могу се уоквирити концептом институционалног размишљања Мери Даглас (Mary Douglas). Мери Даглас је институционално размишљање дефинисала когнитивним процесима одређене институције који уједно представљају и основне вредности тих институција (1987: 48). Наиме, оно се може разумети као начином размишљања једне институције, односно вредностима и нормама на које се одређена институција ослања, а који би требало да представљају обрасце комуникације према својим члановима и према јавности. Применом ове концепције на ставове и циљеве КУД-а „Банат” можемо уочити обрасце које се приказују у јавности и оне које желе да постигну са својим извођачима. Наиме, у оквиру КУД-а „Банат” се уочава управо то да је институционално размишљање изграђено на идеји извођења српског плесног наслеђа и на идеји кохезивне заједнице разноврсних чланова институције који деле осећај припадности и свакодневни локални живот.

РАЗНОЛИКА ЗАСТУПЉЕНОСТ СРПСКОГ ТРАДИЦИОНАЛНОГ ПЛЕСА: ПРЕЗАНТАЦИОНИ И ПАРТИЦИПАТОРНИ КОНТЕКСТИ

Садашња делатност КУД-а „Банат” из перспективе плеса и извођаштва се састоји из разнолике заступљености и презентовања српског традиционалног плесног наслеђа. Домени активности овог КУД-а се могу дефинисати *презентационим* и *партиципаторним плесањем*, кон-

Those two parallel ideologies, safeguarding cultural heritage and being inclusive in the lens of practitioners, can be framed in the concept of institutional thinking by Mary Douglas, who defined institutional thinking as cognitive processes as grounds of particular institutions (1987: 48). It is comprehended as a ‘style of thinking’ consisting of values, norms, and ideologies supposed to be composed as the patterns of communication to its members, but to the public as well. Although it is not that simple to apply in the practice itself as the thinking and values are flexible and changeable categories, but by relating this concept to the objectives and values of the „Bánát” it is possible to identify the patterns presented to the public and among its dancers. Hence, Bánát’s institutional thinking has been built in two parallel directions by performing Serbian dance heritage, such as being inclusive to the all practitioners who will share, on the one side, common adoration towards the first aim, but also, on the other side, share the sense of belonging and joint cultural life of the locality where they live in.

MULTIFORM PRESENCE OF THE SERBIAN TRADITIONAL DANCERS: PRESENTATIONAL AND PARTICIPATORY DANCING

Present “Bánát” agency from the dancing perspective includes multiform activities of performing and presenting Serbian traditional dance heritage. One side of the activities will be framed as *presentational dancing*, while the other is *participatory dancing*, the

цептима које је утемељио истраживач плеса Ендри Нахачевски (Andriy Nahachewsky) (1995; 2012). Први домен активности који припада презентационом плесању се, према Нахачевском, односи на извођење плесова у формалним контекстима (најчешће сцени) са истакнутим односом извођач-публика (Nahachewsky, 1995: 1). Презентациони плесови теже да комуницирају одређену поруку ка публици, стога се често одређују као продуктом који се ишчитава и вреднује у односу на то како изгледа (Nahachewsky, 1995: 1; Nahachewsky, 2012: 168).

Овај вид плесања су у оквиру КУД-а „Банат” односи на домен кореографисаног извођаштва (КТП) као круцијалним медијумом извођења од самог оснивања. КТП на репертоару КУД-а „Банат” је од 1948. године најчешће била базирана на српском плесном наслеђу што јасно упућује на то да је циљ поруке која треба да допре до публике приказивање српског етничког идентитета. Као што је једна саговорница изјавила током теренског истраживања: „Ако нас посматрате на сцени, никад нећете знати да ми нисмо Срби јер на сцени приказујемо српске плесове“ (Interview, Anonymous 4, 2020). Саговорница је јасно упућивала на комплетну слику коју приказују сви елементи КТП-а: српски традиционални плесови, музика и ношња. Овај домен извођаштва припада, из емске перспективе, првом циљу КУД-а „Банат” – очување и неговање српског плесног наслеђа. Оно, са друге стране, комуницира етнички идентитет институције која је ситуирана у контексту мањинске заједнице у дијаспори. Стога, сви

concepts coined by Andriy Nahachewsky (1995; 2012). The first form of activities belongs to domain of the presentational dances, what Andriy Nahachewsky refers to the dances often performed in formal contexts (mainly on the stages) where the relation performer-audience is noticeably highlighted (1995: 1). Presentational dances tend to communicate the message towards the onlookers, and they are often considered as a product valued by how their performance looks (Nahachewsky, 1995: 1; Nahachewsky, 2012: 168).

Presentational dancing within the Bánát agency relates to the domain of the choreographic presentations of traditional dances that have been used as a primary vehicle of performance since its establishment in 1948. The choreographies in the Bánát repertoire have always been based on Serbian dance heritage, which implies that the performative message to transmit to the audience consists of the idea of the Serbian identity. As one of the informants said during an interview: 'If you watch us on the stage, you will never know that we are not Serbs because we are presenting Serbian dances' (Interview, Anonymous 3, 2020). The interviewee referred to the total image that all involved elements of the choreography implies to: traditional dance, music and costume. This domain of the performance belongs to the first objective of the “Bánát” as it is evident that the inscribed performative picture shown to onlookers intends to preserve and cultivate Serbian cultural heritage. Additionally, it communicates the Serbian ethnic identity of the

извођачи КУД-а „Банат“ кроз медијум КТП-а презентују и комуникарају српски идентитет. Неопходно је ипак осврнути се на претходно цитирану саговорницу са терена и чињеницу да већину плесача заправо карактерише полисемичан идентитет. Полисемичан идентитет (Giurchescu, 2001: 114) значи да плесачи КУД-а „Банат“ истовремено удружују индивидуалне етничке идентитете (најчешће мађарски) са јасно одређеним српским идентитетом из перспективе извођења српских традиционалних плесова на сцени и из перспективе институције којој припадају.

Анализа презентационог плесања на репертоару КУД-а „Банат“ неминовно укључује и испитивање политике избора кореографија, односно све оно што се односи на стратегије формулисања њиховог репертоара. Овај приступ анализе репертоара, познат и као *стереотипизација* аутора Ентони Шеја (Anthony Shay), представља процес креирања репертоара плесног ансамбла зарад постизања одређеног циља (2002: 39, 40). Посматрано из тог угла, најпре се треба кратко осврнути на чињеницу да се избор и форма КТП-а мењала током 20. века у извођаштву КУД-а „Банат“. Пре 1990их година, кореографије на њиховом репертоару нису биле разноврсне из перспективе географског подручја традиционалних плесова, костима и стила извођења. Најчешће су биле грађене на плесном наслеђу Баната и Шумадије. Кореографије су понекад укључивале елементе гимнастике, балета, али и ритуалног живота. Коришћени костими нису били унифицирани и прилагођени локалитету изабраних

institution situated in the discourse of a minority in a diaspora context. Therefore, it might be concluded that all the dancers of Bánát have been presenting Serbian identity and heritage through their performances of choreographies on the formal stages. At the same time, the previous interviewee citation narrates the existence of the polysemic feature of the performers' identity. The polysemic identity (Giurchescu, 2001: 114) in the case of the “Bánát” dancers includes presenting the Serbian identity through dancing and emerging their identity (mainly Hungarian) with the identity of the group where they belong. Going deeper into the analysis of the present choreographic presentation in Bánát, the results include the inquiry of choreographic politics, all the more, what impacts the choice and strategies of formulating the repertoire. Similarly, in this analysis segment, Anthony Shay named ‘stereotypification’ a process of creating repertoires to achieve specific visions (2002: 39, 40). Although the focus of the interpretation is dedicated to the period since 2019, it is necessary to mention that the choreographic presentation of the Bánát was changing during the 20th century. Before the 1990s, the choreographies of the Bánát were not strictly determined through the lens of the location of the dances, costumes and style of performing. The choreographies were mainly based on the local heritage and the Banat region heritage in general; some included the elements of gymnastics, ballet and ritual life, whereas the costumes

плесова насупрот оних који ће касније наступити.

Садашњи репертоар и избор кореографија утемељен је још 1990их година. Кључне индивидуе у формирању извођачког приступа су имали тадашњи и тренутни директор КУД-а „Банат” и Љубомир Миле Вујчин, кореограф из Србије. Љубомир Миле Вујчин је увео мноштво нових перспектива у оквиру репертоара „Банат”-а: 1. извођење плесних структура на „аутентичан начин“, 2. сваки елемент кореографије је промишљен и прилагођен стилским обележјима локалитета изабраног плесног наслеђа (плес, музика, ношња), и 3. хетероген плесни материјал који је знатно проширио репертоар кореографија из перспективе географског подручја (Bene, 2020: 17). Неизоставни извор плесног наслеђа који се користи у кореографијама је до данас остао базиран на локалном наслеђу, али и уз додате многе друге локалитете са простора данашње Републике Србије.⁸

Пре интерпретације партиципаторног домена извођаштва неопходно је осврнути се на додатни ниво избора кореографија унутар КУД-а „Банат” Избор кореографије која ће се изводити у одређеним приликама варира у односу на контекстуалне околности где ансамбл наступа. Наиме, КУД „Банат” ће се увек представити са кореографијом заснованом на локалном плесном наслеђу када

were not unified as in the period afterwards.

The present repertoire and choice of the choreographies were set up in the 1990s. Two crucial individuals, the current director of “Bánát” and the choreographer from Serbia, Ljubomir Mile Vujčin, brought a new perspective. Ljubomir Mile Vujčin brought the approach to choreographies 1. to perform the dance structures in their ‘original’ and ‘authentic’ contexts. 2. each part of the choreographed performance is well prepared according to the locality and style (dance and music texts, costume, formations), and 3. broader dance materials which impacted on considerably expanded choreography’s repertoire in the lens of the geographical scope (Bene, 2020: 17). A fundamental source for the choreography was local heritage, but on the other hand, many others were incorporated from different localities of the present Republic of Serbia.⁸

One additional layer of choreographic politics of the Bánát exists. The choice of the choreography varies according to the contextual surroundings where the Bánát performs. Bánát will always present itself through the presentational dancing of local heritage in the context where the other Serbian Ensembles attend. For example, suppose the Bánát attends

⁸ Неке од кореографија које су тренутно приступе на репертоару КУД-а „Банат” се односе на веће регије, нпр. Шумадија и Централна Србија, затим Југоисточна Србија, „Банат” [Северна Србија, Јужна Мађарска], Ибарски Колашин, док су неке базиране на наслеђу специфичних локалитета као нпр. Ниш, Гњилане, Владичин Хан, итд. • Some of them were related to the more extensive areas like Šumadija, Banat [North of Serbia, South of Hungary], Ibarski Kolašin, while some were for exact localities such as Niš [South Serbia], Gnjilane [South-eastern Kosovo and Metohija], Vladičin Han [South-Eastern Serbia], etc.

одређена прилика укључује и друге српске ансамбле. На пример, на фестивалу „Европска смотра српског фолклора у дијаспори“⁹ ће најчешће наступити са локалним плесним наслеђем у презентационој форми како би се диференцирали у односу на све остале српске КУД-ове из дијаспоре. Са друге стране, у оквиру прилика које се одржавају у Мађарској или неко другој држави која не укључује нужно српске ансамбле, КУД „Банат“ ће се представити са кореографијом изграђеној на основу плесног наслеђа Централне или Јужне Србије. Ове кореографије, из емске перспективе, стереотипски представљају симболику српског идентитета. Напоследку, иако избор кореографија варира у односу на контекстуалне околности извођења, чињеница је да све кореографије на репертоару КУД-а „Банат“ комуницирају истоветну поруку упркос (суб)жанру или локалитету којем припадају. Свака КТП има идентичну улогу – да презентује српски идентитет и наслеђе у јавном дискурсу упркос мултиетничитету и полисемији идентитета извођача. Стога, кореографије КУД-а „Банат“ припадају презентационом плесању које је уткано у циљ ове институције да презентује локално и национално српско плесно наслеђе.

Иако недовољно видљив и промовисан као кореографисани вид извођаштва, други домен заступљености српских традиционалних плесова у оквиру КУД-а „Банат“ се односи на друштвене плесне догађаје. Овај домен

the European Competition of Serbian Folklore in the diaspora.⁹ In that case, it will always present some part of local heritage to differentiate itself from other Serbian narratives. On the other hand, if the Bánát performs at an international festival in Hungary or any other country, it will perform the choreography from Central or South Serbia as those dances present stereotypically the idea of the Serbian identity.

To conclude, whatever choreography to choose, all of the choreographies of Bánát’s repertoire communicate the identical message regardless of the (sub)genre or locality to which they belong. Namely, all of them have had the same role – to present Serbian identity and heritage in public discourse despite the multi-ethnicity and polysemy of dancers’ identity. Thus, the choreographic presentation belongs to the presentational dancing within the Bánát’s objectives to communicate the Serbian identity to present and safeguard the local and national dance heritage.

Although not visible enough and promoted as a choreographic presentation, the second domain of the presence of the Serbian traditional dances within Bánát’s activities relates to social dance events. This domain of Bánát’s form of activities is framed as

⁹ Више о овом догађају у: • More about this event in: Rašić, 2016.

активности КУД-а „Банат” се интерпретира као партиципаторно плесање у оквиру којег плесачи плешу због личног бенефита комуницирајући само са осталим плесачима до њих. Наиме, порука је саткана од елемената забаве и заједничког дружења, и као таква дели се само између плесача без присуства публике (Nahachewsky, 1995: 1; Nahachewsky, 2012: 168). Овај начин извођења се у делатностима плесача КУД-а „Банат” уочава у оквиру тзв. српских плесачница и српских балова.

Српске плесачнице које су предвођене плесним инструкторима из КУД-а „Банат” се најчешће организују у оквиру деловања „Народносне куће” у Сегедину (*Nemzetiségek Háza Szeged*, мађ.). Ови плесни догађаји нису директно повезани са КУД-ом „Банат” у називу догађају. Ипак, главну улогу преносника плесног знања увек има плесни инструктор или уметнички руководиолац „Банат”-а, док је често укључен и оркестар овог ансамбла. Уметнички руководиолац КУД-а „Банат” представља медијум између српског наслеђа и учесника ових догађаја који су концептуално осмишљени као механизми преношења плесног знања (Unesco, n.d.). Учесници плесачница су на одређени начин активна публика, док уметнички руководиолац КУД-а „Банат” има својеврсну презентациону улогу када приказује и преноси хетероген репертоар српског плесног наслеђа (најчешће плесове из Баната, Централне и Јужне Србије). Међутим, чести учесници ових догађаја су и плесачи КУД-а „Банат” који посећују ове догађаје да би провели додатно време заједно, као и да би подржали

participatory dancing, where the dancers perform for their benefit and communicate with the dancers next to them (Nahachewsky, 2012: 168). The message during the dancing remains among the circle of dancers as a medium for entertainment and engagement (Nahachewsky, 1995: 1). Contrary to the public presentation of choreographic presentations, the participatory dancing in Bánát is situated in quieter and more private settings. By private settings denotes the participation of Bánát members mainly in Serbian Balls and the táncház events. Serbian táncház events led by Bánát teachers have been mainly organised by the House of Nationalities in Szeged (*Nemzetiségek Háza Szeged*, Hun.). The events by their name did not relate directly towards Bánát; nevertheless, they were led by Bánát’s teacher and often accompanied by Bánát’s orchestra. How the concept and aim of táncház events is a transmission of particular dance knowledge (Unesco, n.d.), Bánát teacher has been a vehicle between Serbian heritage and the participants of the táncház community. The repertoire of the Serbian táncház events led by Bánát teachers varies, but it often includes the dances from Banat region, Central Serbia and the South of Serbia. The teacher’s role may be framed as presentational as he communicates the message to them as an active audience, however, some Bánát dancers always participated in the events, too. Their motive to join, according to one of the informants, was to spend time dancing together and to support their teacher (Interview, Anonymous 4, 2020).

свог руководиоца (Interview, Anonymus 2, 2020). Стога, учествовање плесача није презентационо као њиховог руководиоца, већ је оно партиципаторно с циљем да се друже и забаве. Овај мотив представља полазиште разумевања плесачница као партиципаторним контекстом плесања КУД-а „Банат” где плесачи овог ансамбла учествују због личних потреба за уживањем и провођењем времена са осталим плесачима изводећи српске традиционалне плесове ван контекста сцене.

Други вид партиципаторног плесања се односи на српске балове у оквиру којих КУД „Банат” и његови учесници често наступају формално као институција у оквиру уводних сегмената ових догађаја, или неформално услед личних избора. Балови су такође догађаји који нису директно повезани називом и концепцијом за КУД „Банат”, међутим често плесачи овог ансамбла одлазе на балове као група људи, односно заједница „Банат”-а. Број учесника зависи од локације бала или пак њихове потенцијалне улоге у оквиру одређеног бала. Ако наступају у уводном делу бала, увек ће већина плесача остатак вечери провести заједно, док ако не узимају учешће званично као КУД, често се одређени број плесача организује и одлази заједно на балове.¹⁰ Заједничка нит за

Therefore, from the dancers' perspective, their involvement in the event was not presentational but participatory by aiming to engage themselves and have a good time. That was an indicator to comprehend táncház events as participatory dancing of Bánát's activities where the dancers participate due to personal desire to enjoy and share the time by dancing the Serbian traditional dances in different context than on the stage.

The second form of participatory dancing is related to the Serbian Balls, where sometimes Bánát members participate formally as an institution but also informally due to personal preferences. The Balls are not the events inscribed in Bánát name as it was publicly written in all choreographic presentations; however, its members often participate as members of Bánát's community. The number of people of the group varies according the location of the Ball or their potential role within it. Sometimes, they are just individuals *per se*, whereas often, they are the presenters and performers of Bánát. If they preform at the introductory part of the Ball as the Institution, they will always spend the rest of the Ball time together as the Bánát community. Also, if they do not officialy preform as

¹⁰ На пример, у оквиру Српског бала у Сегедину у новембру 2019. године, КУД „Банат” је учествовао кроз оба извођачка домена. Најпре се КУД „Банат” представио као целина у оквиру званичног отварања бала наступивши са две кореографије из Централне Србије. Након формалне презентације, плесачи су се придружили осталим учесницима и плесали у партиципаторном контексту, карактеристичном за овај тип догађаја. • For example, in the Szeged Serbian Ball in November 2019, “Bánát” presented both performative mediums. Firstly, the dancers performed two choreographies from Central Serbia in a presentational manner as an official and introductory part of the event. After the formal

њихово учествовање и извођење многобројних српских плесова на баловима јесте такође потреба да се забаве и проведу време са осталим плесачима у партиципаторном плесном контексту. Корист и резултат партиципаторног плесања на овим догађајима се односе само на њихова осећања, задовољству и забави. На овај начин, партиципаторним плесањем се постиже други циљ КУД-а „Банат” – стварање кохезивне заједнице Срба и свих симпатизера који деле заједничку приврженост ка српском културном наслеђу. Партиципаторно плесање је истовремено и додатни вид суживота мултиетничке заједнице која делује у свом локалитету и у оквирима КУД-а „Банат”.

Стога, други вид заступљености српског плесног наслеђа у оквиру делатности КУД-а „Банат” јесте партиципаторно плесање српских традиционалних плесова. Иако ови догађаји нису директно повезани са именом и концептом КУД-а „Банат”, чињеница је да се плесачи овог ансамбла окупљају на овим догађајима како би проводили заједничко време у другачијем плесном контексту. Одлазак на ове догађаје је засигурно индивидуални избор плесача, међутим, претпоставка је и да је мотивација овог типа постепено грађена у оквирима КУД-а „Банат” Стога се поруке које круже између плесача током партиципаторних плесних прилика могу ишчитати као заједништво, кохезија и неминовно забава.

the Ensemble, they would often organize to go and attend the Ball together.¹⁰ Common trade for their attendance at those types of events is the necessity to enjoy and share the time with other Bánát members in social context. Thus, the benefit of dancing is only based on their feelings, pleasure, and entertainment. That creates a more private setting rather than presenting a specific message publicly. Additionally, those are the events that belong to the other side of the Bánát's objectives – to create a cohesive community of sympathisers and Serbs in Deszk who will share a common passion towards the Serbian cultural heritage next to the everyday life in the multicultural village.

To sum up, the second domain of the presence of traditional dance heritage within Bánát's agency is participatory because the main aim of Bánát dancers is to participate in those events to engage with friends from Bánát. Although those events are not directly inscribed with the name and concept of Bánát, the dancers attend together at those events aiming to spend join time in different dancing (participatory) context. Also, besides the fact that their attendance is mainly the personal choice and decision, it is supposed that the dancers' motivation has also been gradually built in the frames of the Bánát's values. Thus, the messages between the dancers within participatory dancing are inscribed as the community, cohesion and entertainment. Moreover, their participation at those events supports Bánát's aim of togetherness influencing the endurance of the institution through vital and extended membership.

presentation, they participated by dancing various chain dances with “Bánát” friends and other Ball participants throughout the integral event.

ЗАКЉУЧАК: ПАРАЛЕЛНЕ ТРАДИЦИЈЕ КАО МЕТОД?

Основни циљ овог рада се односио на презентовање разноликих форми заступљености српских традиционалних плесова који постоје у данашњем деловању и извођаштву КУД-а „Банат” Рад је приказао два домена извођења, презентационо и партиципаторно плесање, који су блиско повезани са циљевима овог ансамбла. Са једне стране, презентациони кореографски приступ служи као медијум комуникације српског идентитета и српског наслеђа у јавном дискурсу. На овај начин, КУД „Банат” постиже стварање, презентовање и очување српских традиционалног наслеђа са једне стране, док са друге презентује српски (локални) идентитет у контексту мањинске заједнице. Са друге стране, партиципаторно плесање чланова КУД-а „Банат” у оквиру плесачница и српских балова је на својеврсан начин мотивисано од стране институције и то кроз постепено уцртавање вредности кохезивности и заједништва. На овај начин КУД „Банат” долази и до мноштво симпатизера, односно до реализације другог циља – креирања кохезивне заједнице независно од етничитета, старости и вештина својих чланова.

Ова два вида заступљености српског традиционалног плеса у оквиру делатности КУД-а „Банат” постоје и дешавају се као паралелне вишеструке активности. Као такве се могу разумети и као *паралелне традиције* које истраживач плеса и кореограф Ентони Шеј (Anthony Shay) дефинише као аналогно и симултано постојање

CONCLUSIONS: PARALLEL TRADITIONS AS A METHOD?

The main aim of this paper was to present the multiform activities of the Bánát's agency nowadays that include different types of the presence and performance of Serbian traditional dance heritage. The paper illustrated two domains of dancing, presentational and participatory, which closely relate to the objectives of the Bánát's Folk Dance Ensemble. On the one hand, the presentational choreographic medium shows the orientation of the message from the dancers to the onlookers by communicating the Serbian identity and heritage in the public discours. In that way, Bánát aims to create, present, and safeguard the Serbian traditional dances, such as to present the Serbian ethnic identity of the minority Deszk's Serbian community in diasporic context. On the other side, the participatory dancing in Serbian Balls and táncház events by Bánát's dancers is motivated by Bánát as an institution that has tended to share the values and norms of the community and cohesiveness. By participatory dancing, Bánát achieves another level of its objectives – to bring as many sympathisers and to build a cohesive community regardless of age, skills, and ethnicity of its members.

Those two domains of the presence of the Serbian traditional dance heritage within Bánát's agency exist as parallel multiform activities. They can be framed within the concept of *parallel traditions*, defined by dance researcher Anthony Shay, who proposed it as the analogous and simultaneous existence of two types

два начина плесног извођаштва (1999: 33; 2002: 17). Шеј тврди да концепт паралелне традиције треба бити усмерен на анализирање плесних извођења који припадају различитим, али сродним жанровима; као и на то да су истовремени и међусобно повезани начини извођења у погледу времена (Shay, 1999: 34; Shay, 2002: 18). Презентационо плесање или кореографије српског традиционалног плеса и партиципативно плесање или плесање у оквиру плесачница и српских балова, јесу паралелни и сродни жанрови који постоје истовремено у деловању КУД-а „Банат” Одвијају се симултано, али одвојено утичући једно на друго из перспективе учествовања, мотивације плесача, осећаја заједништва, као и репертоара које у овом тренутку неће бити подробније разматрано.

Напоследку, мотивација за писање овог рада се родила услед ауторкине жеље да прикаже богато и разнолико деловање КУД-а „Банат”. Разлог за писање је додатно инспирисан популарном дискусијом о томе како дефинисати делатности КУД-ова и који су то исправни приступи деловања (в. Рашић, 2021; Рашић, 2022а; Рашић, 2022б, Ракочевић & Ранисављевић, 2022). Да ли је то уметничка продукција и савремено стваралаштво или стратегија за очување и одрживост културног наслеђа? Овај рад нема за циљ да одговори на то питање већ да упита да ли приказане делатности КУД-а „Банат” из Деске, засноване на паралелним традицијама извођења српског традиционалног плесног наслеђа, могу бити разматране као примери потенцијалних и будућих усмерења оваквих институција које ће укључивати разноврсне форме извођења традиционалних плесова.

of dancing performance (2002: 17). As Shay claimed, the concept of parallel tradition should be grounded in analysing two dancing performances as related but separated genres that have simultaneous and interrelated manner regarding the time (2002: 18). Presentational dancing, or the choreographies of the Serbian traditional dances, and participatory dancing, or the dancing of Bánát's members in Serbian Balls and táncház events, are parallel and closely related traditions that exist in present days. They proceed separately but simultaneously, mutually influence each other through membership, motivation, a sense of community, and even repertoire about what will be spoken in some other paper.

Lastly, the motivation for writing this paper was to present the rich and multiform agency of the Bánát Folk Dance Ensemble. That motivation is raised due to ongoing and popular discussion about how those types of institutions and associations should act and be defined (see Рашић, 2021; Рашић, 2022а; Рашић, 2022б, Ракочевић & Ранисављевић, 2022). Does as an artistic activity or the vehicle for safeguarding and sustaining cultural heritage. This paper does not aim to answer this question but to question if Bánát's agency, based on the parallel traditions of performing Serbian traditional dance heritage, should be considered an example of a potential method and a way for future proceeding.

ЛИТЕРАТУРА • REFERENCES

- Фелфелди, Л. (2003). *Плесне традиције Срба у Поморишју* [The dance tradition of Serbs in Pomorišje]. Будимпешта, Мађарска: Самоуправа Срба у Мађарској.
- Ракочевић, С. & З. Ранисављевић (2022). Традиционални плес у Србији: између нематеријалног културног наслеђа и савременог стваралаштва. С. Ђорђевић Белић, Д. Лајић Михајловић, Б. Сикимић (Ур.) *Савремена српска фолклористика XI*, тематски зборник радова (стр. 117–133) [Traditional dance in Serbia: between intangible cultural heritage and contemporary arts]. Београд: Удружење фолклориста Србије и Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Лозница: Центар за културу „Вук Караџић“, Тршић: Научно-образовно културни центар „Вук Караџић“ .
- Рашић, М. (2021). Кореографија „COVID-19“ – завршна тачка или нови почетак за традиционални плес у Србији. *КОЛО ка будућности*, бр. 19 [Choreography COVID-19 – the final spot or the new beginning of the traditional dance in Serbia]. Београд: Ансамбл народних игара и песама Србије КОЛО, 12–19.
- Рашић, М. (2022а). Срећна Нова 1956. година: Јубилеј кризе стваралаштва кореографије традиционалног плеса. *КОЛО ка будућности*, бр. 25 [Happy New 1956th year: Anniversary of the crisis of creating the choreography of traditional dance]. Београд: Ансамбл народних игара и песама Србије КОЛО, 15–19.
- Рашић, М. (2022б). Професионални аматери: фолклорни ансамбли у Србији у сивој зони. *КОЛО ка будућности*, бр. 27 [Professional amateurs: folklore ensemble in Serbia in the grey area]. Београд: Ансамбл народних игара и песама Србије КОЛО, 12–16.
- Bene, I. (2020). A társadalmi változások hatása a szerb táncagyományára az elmúlt 100 évben Deszken [The impact of social change on the Serbian dance tradition over the past 100 years in Deszk, BA thesis]. Társadalomtudományi kar, Szegedi Tudományegyetem Bölcsészeti. (munka kéziratban)
- Douglas, M. (1987). *How Institutions Think*. London, England: Routledge & Kegan Paul.
- Giurchescu, A. (2001). The Power of Dance and Its Social and Political Uses. *Yearbook for Traditional Music*, 33, 109–121.
- Grau, A. (2007). Dance, Identity, and Identification Processes in the Postcolonial World. In: S. Franco & M. Nordera (Eds.) *Dance Discourses* (pp. 189–207). London & New York: Routledge.
- Kaur-Gill, S. and M. J. Duttai. (2017). Digital ethnography. The international encyclopedia of communication research methods. John Wiley and Sons, 1-10.
- Kozinets, R. V. (2011). What is netnography?. *SAGE Research Methods* [Streaming Video]. London: SAGE Publications Ltd.
<http://www.doi.org/10.4135/9781412995511> (Accessed: 15.10.2023).
- Nahachewsky, A. (1995). Participatory and Presentational Dance as Ethnochoreological Categories. *Dance Research Journal*, 27(1), 1–15.
- Nahachewsky, A. (2008). Folk Dance Revival Strategies. *Ethnologies: Journal of the Folklore Studies Association of Canada*, 30(1), 41–57.
- Nahachewsky, A. (2012). *Ukrainian dance: A cross-cultural approach*. Jefferson, North Carolina & London: McFarland & Company.
- Rašić, M. (2016). Praznovanje sopstva: Evropska smotra srpskog folkloru kao mesto konstrukcije i komoditizacije identiteta. *Etnoantropološki problemi*, 11(4)

- [Celebrating oneself: The European review of Serbian folk dancing as a place of construction and commoditisation of identity], 1005–1026.
- Shay, A. (1999). Parallel Traditions: State Folk Dance Ensembles and Folk Dance in "The Field". *Dance Research Journal*, 31(1), 29–56.
- Shay, A. (2002). *Choreographic Politics: State Folk Dance Companies, Representation, and Power*. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press.
- Somodi, É. (2013). A deszki szerb identitás kulturális antropológiai nézőpontból [Serbian identity in Deszk from a cultural anthropological point of view]. *Társadalomtudományi Kar, Eötvös Loránd Tudományegyetem*. (munka kéziratban)
- Interview, Anonymous1 (2020) Interviewed by Nikolić, K. [transcript], April [Personal Database, No. 114].
- Interview, Anonymous2 (2020) Interviewed by Nikolić, K. [transcript], April [Personal Database, No. 115].
- Interview, Anonymous4 (2020) Interviewed by Nikolić, K. [transcript], August [Personal Data base, No. 116].
- BÁNÁT Szerb Kulturális Közhasznú Egyesület Deszk (n.d) (Accessed: 12.10.2023). Retrieved from <https://www.banat.hu/>
- Deszk Honlapja (no date) (Accessed 12.10.2023). Official Website of the village. Retrieved from <http://deszk.hu/onkormanyzat/kepviselo-testulet/> .
- UNESCO (no data) (Accessed: 13.10.2023). Táncház method: a Hungarian model for the transmission of intangible cultural heritage. Retrieved from <https://ich.unesco.org/en/BSP/tanchaz-method-a-hungarian-model-for-the-transmission-of-intangible-cultural-heritage-00515> .